

AKO SA TO POVIE?

(Slovensko-rómsko-maďarský slovníček základných výrazov používaných v pediatrickej praxi)

Pre choré dieťa je vyšetrenie v ambulancii pediatra alebo pobyt v nemocnici „výnimočným stavom“. Zmocňuje sa ho neistota a strach v novom neznámom prostredí, obáva sa „straty“ matky, pociťuje bezmocnosť. Nielen dospelí, ale aj deti znášajú ľahšie situácie, na ktoré sú vopred pripravené. Preto závisí veľa od toho, ako boli rodičmi pripravené na stretnutie s lekárom, či sa rodičia otvorene porozprávali s chorým dieťaťom o všetkom, čo ho u lekára môže čakať. Z druhej strany veľa závisí od „umenia“ ambulantného či klinického pediatra nadviazať kontakt s dieťaťom a dobrým slovom a úsmevom zmierniť jeho obavy.

Možno ešte zložitejšia je situácia vtedy, ak sa náhle dieťa predškolského a mladšieho školského veku pre svoju chorobu ocitne v prostredí, ktoré je pre neho nielen cudzie, ale navyše aj „cudzojazyčné“. Aj v týchto prípadoch môže pediater a detská sestra redukovať strach a obavy dieťaťa a získať jeho dôveru tým, že ho oslovia v jeho materskom jazyku, teda v jazyku, ktorým sa doma so svojou matkou dorozumieva. Veríme, že tento jednoduchý „slovníček“ so základnými pojmami bude užitočnou pomôckou pri komunikácii pediatra s malým dieťaťom pochádzajúcim z rómskeho, resp. maďarského jazykového prostredia. Naším cieľom bolo uviesť ekvivalenty slovenských výrazov, preto je slovník jednosmerný, slovensko-rómsky, resp. slovensko-maďarský (pri maďarských výrazoch sa typom písma „italic“ uvádza aj ich fonetický prepis).

Slovensky	Rómsky	Maďarsky [fonetický prepis]
Ahoj!	Ahoj!	Szervusz! [Servus!]
Ako sa voláš?	Sar pes vičines?	Hogy hívna? [Hod' hívna?]
Ako sa máš?	Sar sal? Sar tuke hin?	Hogy vago? [Hod' vad?]
Koľko máš rokov?	Keci tuke berš?	Hány éves vago? [Háň éves vad?]
Máš brata (sestru)?	Hin tut phral (pheň)?	Van testvéred? [Van tešvéred?]
Kde bývaš?	Kaj bešes? Kaj džives?	Hol laksz? [Hol laks?]
Pod' sem!	Av ade (arde)!	Gyere ide! [Ďere ide!]
Neboj sa!	Madara tut!	Ne félj! [Ne féj!]
Sadni si!	Beš tuke!	Ülj le! [Ůj le!]
Vstaň!	Ušťi!	Állj fel! [Álj fel!]
Matka (otec) je tu!	E daj hiňi ade! O dad hino ade!	Anyu (apu) itt van! [Aňu (apu) itt van!]
Matka (otec) hneď príde!	E daj maj avela! O dad maj avela!	Anyu (apu) mindjárt jön! [Aňu (apu) mindár jön!]
Neplač!	Ma rov!	Ne sírj! [Ne šírj!]
Bolí to?	Dukhal oda?	Fáj? [Fáj?]
Bolí ťa niečo?	Dukhal tut vareso?	Mi fáj? [Mi fáj?]
Kde ťa bolí?	Kaj tut dukhal?	Hol fáj? [Hol fáj?]
Bolí ťa brucho?	Dukhal tut o per?	Fáj a hasad? [Fáj a hašad?]
Bolí ťa ucho?	Dukhal tut o kan?	Fáj a füled? [Fáj a fűled?]
Bolí ťa hlava?	Dukhal tut o šero?	Fáj a fejed? [Fáj a fejed?]
Bolí ťa hrdlo?	Dukhal tut o kirlo?	Fáj a torkod? [Fáj a torkod?]
Ľahni si!	Pašťuv peske!	Feküdj le! [Feküd' le!]

Pokojne lež!	Šukares paštuv!	Feküdj nyugodtan! [<i>Feküd' ňugottan!</i>]
Uvoľni sa!	Zmuk pes!	Lazítsd el magad! [<i>Lazíčd el magad!</i>]
Buď ticho!	Čit! Navaker!	Hallgass! [<i>Halgaš!</i>]
Nehýb sa!	Naker tuha!	Ne mozogj! [<i>Ne mozogj!</i>]
Nekrič!	Navriskin! Naker vika!	Ne kiabálj! [<i>Ne kiabáj!</i>]
Neposkakuj!	Nachuťker!	Ne ugrálj! [<i>Ne ugráj!</i>]
Dýchaj zhlboka!	Dichin zorales!	Nagyot sóhajts! [<i>Nad'ot šóhajč!</i>]
Otvor ústa!	Phundrav o muj!	Nyisd ki nagyra a szád! [<i>Ňišd ki nad'ra a sád!</i>]
Vyplaz jazyk!	De avri e čhib!	Nyújtsd ki a nyelved! [<i>Ňujčd ki a ňelved!</i>]
Povedz "aaa"!	Phen "aaa"!	Mondd hogy "aaa"! [<i>Mond hod' „aaa“!</i>]
Zjedz to pekne!	Cha oda šukares!	Egyél szépen! [<i>Ed'él sépen!</i>]
Podaj mi to!	Pode mange oda!	Add ezt ide szépen! [<i>Ad est ide sépen!</i>]
Ďakujem!	Najjs tuke! Paľikerav!	Köszönöm! [<i>Köszönöm!</i>]
Chceš to?	Kames kada?	Kéred ezt? [<i>Kéred est?</i>]
Si šikovné(y) dievčatko (chlapec)!	Sal bari lači čhajori (baro lačo muršoro)!	Ügyes kislány (kisfiú) vagy! [<i>Ůdes kišláň (kišfíju) vad'!</i>]
Si mudrá (mudrý)!	Sal godľaver (čhajori, muršoro)!	Okos vagy! [<i>Okoš vad'!</i>]
Buď dobrá (dobrý)!	Av lači (lačo)!	Legyél jó! [<i>Leďél jó!</i>]
To nebolí!	Oda nadukhal!	Ez nem fáj! [<i>Ez nem fáj!</i>]
Nebude to bolieť!	Oda nadukhala!	Nem fog fájni! [<i>Nem fog fájni!</i>]
Iba trochu to bude bolieť!	Ča sikra oda dukhala!	Csak egy kicsit fog fájni! [<i>Čak ed' kičít fok fájni!</i>]
To bude iba malý pich!	Oda ela ča cikňi suvori!	Csak egy pici szuri lesz! [<i>Čak ed' pici suri les!</i>]
Chceš cikať?	Kames te muterel?	Akarsz pisilni? [<i>Akars pišilni?</i>]
Chceš kakať?	Kames te chinell ?	Akarsz kakilni? [<i>Akars kakilni?</i>]
Si hladná (hladný)?	Sal bokhaľi (bokhalo)?	Éhes vagy? [<i>Éheš vad'?</i>]
Chceš jesť?	Kames te chal?	Kérsz enni? [<i>Kérs enni?</i>]
Podaj mi to!	Pode mange oda!	Kérem szépen! [<i>Kérem sépen!</i>]
Pod' sa hrať!	Av tut te bavinell!	Gyere játszani! [<i>Ďere jácani!</i>]
Spí (pekne)!	Sov (šukares)!	Aludj (szépen)! [<i>Alud' sépen!</i>]

Pripravili:

prof. MUDr. László Kovács, DrSc., MPH
2. detská klinika LF UK a DFNSP
Limbová 1
833 40 Bratislava
e-mail: kovacs@dfnsp.sk

Jarmila Vaňová
šéfredaktorka Rómskej tlačovej agentúry
Slovenskej jednoty 44
040 11 Košice
e-mail: jarmila.vanova@centrum.sk